

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fiecare apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un șir garmond:
o dată 14 fil., a doua oră
12 fil., a treia oră 10 fil.

Tot ce privește fiecă,
să se adreseze la »Re-
dacțiunea și Admini-
strațiunea Unirii«

in

Blaș.

Foe bisericescă-politică.

Anul XII.

Blaș 13 Decembre 1902.

Numărul 50

HIMERE.

(=) Cartea lui Dr. Czirbusz, de care am făcut pomenire la locul acesta, a fost glasul serios a unui cetățean adevărat, care în ora a unspră-zecea strigă cu adevărată durere de patrie: „opriți-vă neorociților, șovinismul vostru orb duce la ruină; gândiți-vă la un stat de drept, ér nu la unul național, căci statul național, după cum voi îl concepeți, e o himeră — și eu nu cred într'insa!“

Spuneam atunci, că nu avem multă încredere, ca glasul acesta serios, să așteptăm de lipsă. Și abia după două săptămâni, putem afirma aceea, ce atunci spuneam numai în mod ipotetic, că adevărat cartea lui Czirbusz este pentru patrioții noștri: glasul celui ce strigă în pustie.

Maturitatea politicianilor noștri n'a ajuns a constata încă, că viitorul țării e garantat singur prin bunăînțelegerea naționalităților conlocuitoare, și că această bunăînțelegere e condiționată și ea de deplina libertate a dezvoltării caracterului și aspirațiilor etnice. Pentru dinșii aspirațiile juste și inofensive ale naționalităților leu proporții uriașe, trec necondiționat hotărârile politice ale țării și periclitază existența statului însuși.

Éta pentru ce vechiul clișeu al „idealului de stat magiar“ revine ca un refren, la sfârșitul fiecărei acțiuni pornite de dînșii.

Nu e vorbă numai de acțiuni pornite de singuratici, căci aceste află sprijin și emanază chiar în mare parte de la cei ce stau la cârma țării.

Ast fel primministrul Széll, răspunzând la diferite interpelări ale opoziției, accentuează, că nu e de ajuns, ca în contra „agitatorilor“ să ia poziție

numai puterea de stat, ci trebuie să se angajeze la lupta această chiar și societatea magiară.

Și societatea magiară și-a făcut datorința, la rindul ei.

În doi numeri consecutivi ai foilor ungurești cetim adevărat despre organizarea a două „alianțe“, pentru apărarea intereselor magiarismului, amenințat de primejdia imaginară a naționalităților.

Magiarii se organizează, — bietii magiari neîndreptățiți și oprimați politicesce, — se organizează împotriva naționalităților, cari azi-mâne se pregătesc să-i înghită!...

Ast fel în Budapesta s'a ales o comisiune constatătoare din 14 membrii, cari să elaboreze un proiect de organizare, pentru o societate, care se contrabalanseze nisuințele naționaliste ale pan-slavilor din Nord. Să nu să credă înse, că înființându reuiniune este de caracter exclusiv defensiv. Nici de cum. Unul dintre oratori cere d. e. espres spune ca reuiniunea să nu se restrângă numai la slavi, ci să lupte împotriva Românilor, Sârbilor, a Nemților din Sud și altor naționalități. Președintele a fost înse de părerea, ca să se mărginescă de-o ca'm dată numai la Slavi, pentru ca mai târziu să se estindă și asupra celor alalte naționalități.

Pericolul pan-slavismului este mai iminent, de ore ce dintre naționalități, pan-slaviu au fost cei dintâii, cari au ieșit din rezervele pasivității.

Așa dar — hinc lacrima!

Înțelegem acum pentru ce în alt număr ni-se vestese organizarea societății magiare din Brașov, unde s'a ales o comisiune de 70 de membrii, pentru elaborarea proiectului de organizare a reuiniunii.

Reuiniunea din Brașov va avea să lupte împotriva Sașilor, cea din Budapesta împotriva Slovacilor, căci numai

acestia au în dietă deputați cu program național.

Ce noroc, că Români nu avem încă deputați în dietă; înflăcărării noștri patrioți pierd ast fel binevenita ocazie, de a se organiza într'o puternică societate zdrobitoare împotriva Românilor.

Dar cine scie?

Compatrioții noștri sint firm convinși, că îndată ce veteranul luptător Dr. Rațiu și-a închis ochii, Români se vor lăpăda de pasivitate, de ore ce „cel mai autoritar dușman al activității“ nu mai este.

Ast fel n'ar fi pôte, fără efect organizarea unei societăți, care să nimicescă încă în germen iluziile, ce Români le lăgă de spiritul liberal al parlamentarismului țării noastre.

Ast fel stăm dar.

După ce ni s'au pus bețe în rôte pe toate terenele de manifestare a caracterului nostru național; după ce am fost timbrați de rebeli, când n'am voit să luăm parte la alegeri, acum, când după a lor convingere, ar fi să ne validăm măcar în parlament ca individualități etnice, ni-se închide și această ultima modalitate de luptă cinstită și constituțională.

N'are înse să ne intimideze nici această nouă tactică, nici nu ne impresionăm de ieftinul patriotism al doritorilor de ieftină glorie.

Sintem — dacă nu mai sus — cel puțin la același nivel patriotic, ca și „organizatorii“ de reuiniuni contrare naționalităților; n'avem aerul de a lupta împotriva nimărui, ci ne apărăm singur caracterul național, care n'are să cadă jertfă uneltirilor moderne, cum n'a căzut atâtea veacuri de-a rindul.

Așteptăm înse liniștiți o epocă de reculegere, în care patrioții noștri să înțelegă odată, aceea ce atât de clar le-a spus conaționalul lor Dr. Czirbusz „Idealul nostru nu pôte să fie de cât

Cetiți! — BEN HUR — Cetiți!

— Unul dintre cele mai sensaționale, instructive și moralisătoare romane. —

F. 8°. 1047 pag. costă numai 2 cor. 90 fil.

A apărut în editura „Unirei“.

o Ungarie, în care fie care popor să înflorească în cultura sa, în deplină libertate și unitate politică. Forța aplicată nemagiarilor de a învăța ungurește va duce la o reacțiune, care poate deveni periculoasă pentru unitatea socială și politică a statului."

Epoca acesta de reculegere — uti figura docet — constituie de-o cam dată o taină a viitorului.

Și până atunci compatrioții nostri au să alerge încă multă vreme după himera idealului de stat, să se înarmeze până în dinți împotriva naționalităților, cari stau ferecate în lanțuri de mâni și de picioare, să deie pept cu toate morile de vint, ca nemuritorul don Quixote de la Mancha.....

Și pentru ca toate acestea opintiri și efortări patriotice să aibă totuși un sens ôre care, li-se rezervă și naționalităților un rol: rolul „hoțului de păgubaș“.....

† Dr. Ioan Rațiu.

— Blaș 10 Decembre 1902.

Duminecă a fost așezat în sinul rece al pământului trupul meritatului Dr. Ioan Rațiu, — venerabilul bărbat, încărunit în postul de conducător și luptător pentru drepturile poporului său.

Lume multă, de pretutindenți, a venit la Sibiu, să fie de față la această tristă ceremonie, să mai vadă încă o-

dată pe vigurosul Dr. Ioan Rațiu, de astă dată nu povățuind cu glasul tânător mulțimea adunată, ci stând liniscit pe catafalc în tremuraturul macabru al luminelor ce ardeau lângă capu-i.

Trista ceremonie a îngropării a fost indeplinită de Escelenția Sa Mitropolitul Victor, asistat de canonicul Dr. Isidor Marcu, protop. Dr. Elie Dăianu, adm. protop. Nicolae Togan și preotul Arseniu Bunea, secret. la fondul grân. și diaconi Iuniu Brut Micu și Iacob Popa. Cântările le-a executat corul clericilor din Blaș, sub conducerea profesorului de cant Aron Papiu.

Lungul convoi a plecat de la casa mortului din strada Schewis, a trecut prin strada Cisnădiei, piața mare și prin piața mică înainte spre biserica greco-catolică, unde avea să se facă prohodul.

Sosiți aici se începe ceremonia funebrelă, la sfârșitul căreia dl canonic Dr. Aug. Bunea rostesc cu voce liniscită dar solemnă cuvântarea sa, pe care ne facem o deosebită plăcere a o publica în foia numărului de azi. Cuvântarea d-lui Bunea a fost ascultată cu o vedită luare aminte și a lăsat o puternică impresiune între ascultători.

După dnul Bunea ia cuvântul dnul George Pop de Băsesci și în numele comitetului partidului național, a cărui vice-președinte este, adresază un

ultim adio confratelui de luptă. Vorbitorul rostesc cuvântarea sa înecat de lacrimi și termină făgăduind, că cei rămași în viață, vor purta și mai departe stégul lăsat lor de repausatul și-l vor purta și de aici înainte curat și nepătat.

Al treilea vorbitor e advoc. Dr. Gavril Tripon din Bistrița, care aprețiează în doiose cuvinte activitatea publică a drului Rațiu, înșirând profundele regrete, ce repausatul lasă pe urma sa în inimile Românilor de pretutindenea.

După acesta cosciugul e dus la grôpa, săpată lângă br. Urs și George Barițiu, și aici Mitropolitul cetesc cuvintele deslegării. Terminându-se ceremonia, ia cuvântul stud. filos. Vasile Meruț, și în numele tinerimei din Cluș adresază un ultim salut rămășițelor marului bărbat și patriot.

Era sară și ninge întruna și un lîntoliu alb acoperise pământul mort și el.....

Admirațiunea, de care se bucurase drul Rațiu, o dovedesc mulțimea corônelor, sosite din toate părțile, cari acoperiau formal cosciugul lui și camera mortuară. Erau multe corône superbe din flori naturale și cu funde trei-culore. Și și mai mult încă mărturisesc de admirația acesta nenumăratele telegrame, sosite la adresa dōmnei Rațiu.

Blășeni duși la înmormintare, sub conducerea d-lui Dr. Bunea, s'au pre-

FEUILLETON.

CUVÎNT FUNEBRU

rostit la înmormintarea regretatului
Dr. Ioan Rațiu.

Drept ești Dōmne, și toate lucrurile tale și toate căile tale sînt milă și adevăr și judecată adevărată, și drept judeci în veac (Cartea lui Tovie cap. 3, v. 2).

Mai toți trecem în viață prin încercări atât de grele, în cât în fața lor mintea stă în loc zăpăcită și inima este atât de cumplit isbită de valurile simțemintelor dureroase, în cât stă să se rupă.

Dacă situațiunile acestea se repetesc mai virtos atunci, când după muncă neîntre-ruptă și după sbuciumări și lupte mari și îndelungate pentru binele și fericirea neamului în loc de odihnă și mulțumire, de dragoste și recunoștință, avem parte numai de amărăciune adîncă, inima în sfârșit se rupe.

Așa s'a rupt și inima mare și nobilă a fericitului în Domnul Dr. Ioan Rațiu, căruia astăzi, zdrobiți de întristare, îi dăm ultimul onor.

Acestă inimă n'a mai putut suporta loviturile, cari cu atîta urgie s'au descărcat asupra ei în anii din urmă, și mai virtos ranele, ce i-le-au înfipt cei din neamul său de la cari a așteptat stimă și recunoștință. Când a vădut: cum pisma, răutatea, egoismul și

lășitatea pustiesc atît de înfloritor câmpul, odinioară așa de verde și înflorit al vieții, nōstrenationale, stejarul puternic și majestos podoba cea mai alasă și mai înaltă din acest câmp, a început a se clătina și zi bună n'a mai avut.

Aripile vîntului îi aduc de odată accentele melodiilor de prohod, cari răsuna într-o casă îndepărtată, dar lui foarte iubită, și aduc vaetele nepoților săi, rămași orfanți de tată, suspinele sfîșietore ale soției și ficei sale îndurate, și când i-se pîru că aude brușii sunând sinistru pe cosciugul ginereului său, atunci Dr. Ioan Rațiu, falnicul stejar, se frînge și se restornă repede și pe neașteptate.

În clipa când se astupa mormîntul unui harnic fiu al bisericii și națiunii nōstre, a inginerului Onoriu Tilea, ocrotitorul intereselor țărânimii române, se deschide alt mormînt, care aștepta să primescă în sinul său rece pe cel ce poporul român si-l pusese și-l avea în fruntea sa.

În fața acestei privelisci sgdunitore, pare că mai bucnos ași ingenunchia și mi-ași îndrepta ochii și mâinile spre ceri și așicere mângăiere de la Părintele îndurării, de cât să turbur cu cuvintele mele sfîntenia durerii, care cuprinde inimile vōstre, triști ascultători!

Cu atîta mai virtos ar trebui să mă rog și să plîng în tăcere, că ceea ce am putut face la mormîntul lui George Barițiu și al baronului David Urs, pretinii și împreună lucrători și luptători cu Dr. Ioan Rațiu, starea sănătății nu-mi îngăduie, să o fac cum se cuvine, la mormîntul acestui din urmă.

Și dacă totuși mă încumet a rosti câteva cuvinte, o fac cedând rugării, ce nu se putea refusa unei familii atît de distinse și amar încercate, și pentru că după chemarea mea protesc să vă arăt și din cazul de față, că mai pe sus de judecata ômenilor sau opininii publice, de multe ori greșită, nemilōsă și neadeverată și chiar nedreptă, trebuie să fie o altă judecată, a lui Dumnezeu, o judecată care să aibă toate însușirile ce le-ați anșit din cuvintele lui Tovie. „Drept ești Dōmne, și toate lucrurile tale și toate căile tale sînt milă și adevăr și judecată adevărată, și drept judeci în veac“ (cartea lui Tovie cap. 3, v. 2).

Nu este de lipsă să vă schitez viața lui Dr. Ioan Rațiu, pentru că dintr'însa să vă convingeți despre adevărul enunțat acum. Ar fi și foarte greu, ba chiar cu neputință a arăta, fie și numai în liniamente generale trecutul unui bărbat a cărui viață este istoria poporului român din Transilvania și Ungaria de la 1848 până în ziua de astăzi. Ar trebui să vă duc pe Câmpul libertății, ca să ascultați cum și-a proclamat și reclamat națiunea română drepturile sale. Ar trebui să vă înfățișez toate furiile răboiului civil din 1848 și 1849. Ar trebui să vă descriu toți florii și toate speranțele, de cari era cuprins poporul român în timpul absolutismului; să vă conduc prin cabinetele celor puternici, ca să vedeți stăruințele lui Dr. Ioan Rațiu pentru convocarea dietei ardelenesci; să intrăm în această dietă și să ascultăm odată legiferându-se și în limba română la 1863 și 1864 să înșotim pe Dr. I. Rațiu, cu petiția celor 1493 în 1866 la tronul M. Sale; să vă povestesc toate conferințele naționale de la 1891 încōci, petiția

sentat Duminică la orele 1½ și au exprimat Dnele Rațiu în scurte cuvinte durerea, ce le-au cuprins inimile prin mărtașă neașteptată a marelui defunct. După aceste cuvinte înghinându-se cu toții în fața cosciugului, s'au rugat pentru odihna sufletului celui adormit în Domnul. Era o scenă de o nespūsă duioșie.

Cei rămași acasă au contribuit 116 cor. în favorul mesei studenților din Blaș.

Încheiem cu cuvintele d-lui Tripon:

Fie-ți somnul lin!

Adio, adio, adio!

Revistă politică.

Afaceri interne. Partida kossuthistă s'a apucat să facă obstrucție, și o face chiar și pe tema existenței sau neexistenței naționalităților în Ungaria. Kossuthistii nu-s îndestulți de loc cu politica observată de Széll, față cu naționalitățile din țară și înzădar spun deputații sași, că ei nu fac alt ceva, de cât să apere contra șovinismului magiar, — sînt huiduiți și intitulati cu frazele cele mai ofensatoare. În legătură se anunță, că magiarii din nord au de gând se formeze o ligă a tuturor naționalităților, er procurorii sînt neobosiți în punerea la cale a proceselor contra presei nemagiare.

De alt cum adevărata pricină a obstrucției sînt proiectele militare. Partidele opoziționale au declarat, că vor vota proiectul de indemnizare încă în anul acesta. Guvernul vrea înse, ca

indemnizarea să se voteze, cât mai curînd, ca să pōtă aduce spre pertractare proiectele militare, la cari știu, că aievea se va face obstrucție și se teme, că dacă ele vor ajunge în desbatere numai după vacanțele de Crăciun, votarea lor va trece peste termenul recrutării. ceea ce ar fi neplăcut.

România. Îndată la începutul sesiunii, deschise acum, s'a făcut o remaniere ministerială. În locul dlui G. Palade, se numește la interne Vasile Lascar, er în locul dlui P. S. Aurelian, de la domenii e numit Stoicescu, er interimatul lucrărilor publice l'a luat dl prim-ministru D. A. Sturdza. Se scrie în unele ziare, că la rēșboiū va fi numit generalul Coandă, secretarul aceluī resort.

Se vorbește cu insistință, că în anul viitor Regele va primi visita țarului, er el va visita curtea sērbescă și apoi pe Sultanul.

Dl C. F. Robescu, a fost ales primar al capitalei București.

America-de-sud. Stăm în fața unui eventual rēșboiū, între republica Venezuela și Anglia și Germania. E vorba adevărat, că cu prilejul nemulțumirilor și turbărilor interne, resculații au păgubit mult pe coloniștii germani și englezi și în butul repetitelor pretensiuni de desdaunare nu s'a făcut nimic. În 7 crt. amindouē puterile acestea au trimis presidentului republicei un ultimatum, pretindēnd energie desdaunarea tuturor pagubelor suferite de coloniști. Mai multe năi de rēșboiū germane și engleze așteptă deja resul-

tatul, în fața capitalei venezuelane și alte năi sînt pe cale. Se speră înse, că conflictul se va aplană pe cale pacifcă.

Correspondințe.

Din districtul Fărăgău.

— 1 Dec. n. 1902.

Districtul protopopesc al Fărăgăului își avea sediul în Fărăgău, până la protopopul Ștefan Moldvai. În anul 1876 sub fericitul mitropolit Dr. Ioan Vancea, s'a mutat la Téca, când s'a și înființat parochia, așa că s'a cumpărat casa unui sas și aceea s'a adaptat de biserică, și spre acest scop servește și de presinte

Districtul Fărăgăului constă din 23 parochii și 7 filii, cu 14 parochi, 9 adm. parochiali și 2 cooperatori, toți păstori buni și la culmea chemării; are 21 stațiuni învățătoresci, în cari sînt aplicați tot omeni diplomați, afară de doi, cari sînt provēduți numai cu decrete de la cursurile suplimentare de limba magiară.

Decedatul Grigore Vitez, fost funcționar în Téca, a venit la idea, să se înființeze un fond de convict pentru studenții din tractul Fărăgăului.

Fondul avea să se formeze din contribuțiile membrilor, cari după suma vērșată de 5 fl. aveau un vot la împărțirea ajutoarelor; suma încursă a fost de 1800 fl

Fiind înse suma prea bagatelă, spre a crea fondul de convict, la insistința lui Grigore Vitez, s'a făcut colectă în tract; însuși Vitez umblând după bani

În chipul acesta s'a încasat vre-o 5 mii de fl.

Administrarea acestui fond, a lăsat înse foarte mult de dorit.

și deputația celor 300 la tronul Domnitorului în 1892, și toate scenele dramatice, cari s'au desfășurat în sinul poporului românesc de la Memorand până astăzi.

Ași trece înse departe peste marginile unei cuvintări, când m'ași încerca a spune evenimentele legate de numele lui Dr. I. Rațiu. Dar, accentuez din nou, nici nu este de lipsă să o fac acesta. În scopul ce mi-l'ampus înainte la această ocaziune este destul, dacă voi ilustra cu câteva pilde adevărul, că judecata omenilor sau așa numita opinie publică, nu este în stare a aprea tot de una faptele noastre după valoarea lor, adevărat după vrednicia ori nevrednicia lor. și că pentru susținerea ordinii sociale și morale, trebuie să fie. trebuie să admitem judecata cea dreptă și miloasă a lui Dumnezeu.

Vedeți cum e judecata omenilor, sau așa numita opinie publică! Fiii aceleia-și patrii, supuși aceleia-și corone, apreațiază faptele și acțiunile unuia și aceluia-și bărbat în chipul cel mai contradicțor. Unii admiră și laudă curajul și statornicia cu care Dr. I. Rațiu a continuat lupta pentru realizarea aceluī ideal, pentru care Micul-Clain, muri în exil, Petru Pavel Aron, se topi ca o făclie. în rugăciuni, posturi, milostenii și înființări de școle și mănăstiri. Grigorie Maior, se scoboră de pe tronul arhieresc, și mulți sângerară pe câmpul de rēșboi și îndurară grele prigoniri. Alți, nemulțumiți cu patriotismul acela, care e gata să-și deie avutul și sângele pentru tronul regesc și pentru întregitatea teritorială a statului, și gloria sfințel corone, inferază pe acela-și bărbat cu sēmnul tradării de patrie, îl consideră dușman, nu numai al statului, ci și al poporului românesc, fiind că aduce pe acest

popor în conflict cu tendințele moderne ale statului și prin această îl lipsese de avantajile materiale, ce i-le pōte oferi contopirea lui în alt popor mai puternic. ca și când aceste avantajii ar fi mai de mare preț, de cât limba străveche, dulce și frumoasă a poporului român, de cât obiceiurile lui seculare, aspirațiunile lui înalte și fericirea de a trăi și el alături cu celelalte popōre din patria sa și din lumea mare.

În consecință cu vederile opuse, contradictorii, acum desfășurate, fie care partid se încercă a-și și executa sentința. Unii întimpină cu manifestațiuni grandioase de stimă, venerațiune și alipire, pe cel ce a avut curajul a înfrunta ori ce urgie, și a le duce plânsorile la înaltul tron. Alții strigă tradare, îl asediază și sparg casa, îi risipesc vatra lângă care s'a născut, a trăit și a îmbetrănit în fericire, și îl fac să părăsască pe toți pe cari i-a cunoscut și iubit, și cari l'au cunoscut și iubit din fragedele lui tinerețe, și să-și cante alt adăpost, alt lăcaș, unde este greu a începia legături nouē și pretini. și unde — după slăbiciunea firii omenesci — unii mai bucurosi se depărtază, de cât se apropie de cel lovit de sorte.

Și să nu credeți, că aceste stări deplorabile și îngrijitoare trebuie să se ivescă în mod necesar acolo, unde locuiesc mai multe popōre împreună, și că între popōre deosebite nu ar putea exista dragostea și bunăînțelegerea.

Noi am vēdut lucruri și mai îngrijitoare. sēvrișite de omeni, cari erau concetățenii lui Dr. Ioan Rațiu și după calitatea lor de supuși ungari și după limbă și naționalitate.

Aceștia ca astăzi îl sērbătoriră ca pe sublimul vērșător cetățeanesc și românesc, ca pe falnicul și nebiruitul stegar al poporului românesc. ca pe venerabilul president al partidului național românesc. er ca mâne l'au ocărit și l'au trăit prin noroi, și înjosindu-l pe el au înjosit neamul ce el a reprezentat.

După aceste esperințe triste, mai este cineva între voi, triști ascultători, care să mai îndrăsnescă a susține, ca judecata omenilor sau așa numita opinie publică, este capabilă a aprea faptele noastre după vrednicia lor?

Eū cred că nu! Er dacă ar fi cineva între voi, care ar fi sedus de credința comună, că ceea ce nu sînt în stare să facă contemporanii, va pute-o face „Tribunalul istoriei,” la care așa de des se apela, atunci eū trebuie să declar, ca pe lângă tot respectul ce-l am față cu cercetările istorice, serioase și conștincțioase, numai atunci m'ași încrede fără nici o rezervă în dreptatea aceluī tribunal, când Rușii și Francezii vor scrie în aceeași formă despre Napoleon cel Mare, și când istoriograful catolic și cel protestant vor avē aceeași părere despre Luther.

Cred deci a fi deplin lămurit adevărul, că omenii cu așa numita lor opinie publică, nu pot aduce judecată absolut dreptă asupra semenilor lor. Avēnd mintea mărginită, ei nu pot cunoște toate elementele de lipsă la formarea unei judecări drepte. Crescuți în prejudiții săi în simpatii și antipatii față cu persoanele, ce cad sub judecata lor, conduși de interese cunoscute ori ascunse, au ochii minții foarte adese ori

La mórtea lui Vitez, nu s'au aflat conspectele despre colectele făcute, afară de acela despre suma de 1800 fl. Suma acesta apoi numai cu proces s'a încasat de la eređi, dar fără de nice un interes.

Banii s'au spedit prin șeful tractului Preaveneratului Consistor Metropolitan spre administrare și fructificare, unde se află și de presinte. Neputându-se realiza scopul dorit, s'a decis ca suma intereselor după 1800 fl. să steie la dispoziția tractului Fărăgău, ceea ce sa și comunicat Dlui vice-protopop, cu ordinul, de a convoca sinod, constătător din laici și mireni.

În 1 Novembre st. n. a fost convocat sinodul. Din cauza timpului nefavorabil s'au prezentat puțin la ședință.

Cetindu-se statutele, pregătite de preaveneratul Consistor Metropolitan, apare, că au drept la acest fond, toate comunele și filiele care au existat pe timpul încasării sumei de mai sus, érá împărțâșiți din stipendii pot fi, fi din tract, cari frecuențază școlile din Blaș și tatăl său a fost, respective e membru fondator sau ordinar al cassei. Ordinar e acela, care solvesce anual taxa de 5 fl. érá fondator, care solvesce odată pentru tot de una suma de 50 fl. S'a ales apoi o comisiune de 6 membrii (3 preoți, 3 laici) în frunte cu protopopul, care are în timp de trei ani să împartă stipendiile și să caștige membrii.

Adunarea generală de constituire a cassei tractului a votat patru stipendii din interesele după 1800 fl., érá comisia alésă s'a concređut și cu elaborarea unui proiect de administrare a fondului de stipendii.

* * *

În 8 Novembre st. n. membrii reuniunii filiale a învățătorilor din districtul protopopesc gr. cat. al Fărăgăului și-au ținut adunarea generală de toamnă în comuna Fărăgău. Ca noi învățătorii să putem coresponde într-o totă misiunii noastre sublime, ne

este de o indispensabilă necesitate acuirarea multor cunoștințe, și folosirea tuturor mijloacelor, prin cari să ne putem perfecționa tot mai mult în arta dăscăliei.

Între mijlocele, cu ajutorul cărora ne putem perfecționa noi învățătorii să numărăm cu tot dreptul Reuniunile învățătoresci și adunările lor. Pentru că la aceste adunări învățătoresci convenim, nu numai pentru ca să ne mai revedem, ci mai virtuos pentru ca să ne cultivăm reciproc, să schimbăm idei și ast fel să ne lărgim și întărim cercul cunoștințelor noastre; durere membrii des-părțământului puțin interes dovedesc.

Despre decursul adunării raportez pe scurt următoarele:

Conform programei la 9 ore s'a celebrat sfânta liturgie, de cătră M. O. D. Octavian Pop, preot local; unde a urmat prelegerea practică a învăț. Man.

După aceea președintele Dumitru Cioloca, prin o cuvîntare, rostită cu mult sentiment, în care a îndemnat, pe frații săi colegi la diligență și muncă neîntreruptă a deherat adunarea de deschisă.

Din raportul general despre activitatea reuniunii, s'a constatat, că reuniunea foarte puțină activitate a dezvoltat, ba pot zice, că de loc; biblioteca reuniunii nu dispune de nice un op. adunările sînt slab cercetate de cătră binevoitorii școlii, ba și poporul nu le cercetează, deși adunările sînt convocate pe zile de sêrbătoare și întogmite cu disertății acomodate pentru popor, ba pe cum s'a cetit în raportul general, din anul 1897 de la înființarea reuniunii până azi, atîta popor, ca la adunarea de primăvară din 1902, în Milașul-mare, nici într-o comună din tract nu a luat parte. Ceea ce pot să l-o atribui păstorului sufletesc, căci le-a arătat însemnătatea reuniunii; ceea ce ar fi de dorit a o face fie care preot. Delegații aleși pentru adunarea din centru, nici unu nu a luat parte,

din motiv, că nu li-s'au licvidat speșele de călătorie.

Adunarea generală de primăvară s'a hotărît a să ținea în comuna Hraștăș.

În birou s'au ales; președinte D. Cioloca Inv. Ercea; notar A. Căliman Inv. în Milășel; cassar S. Cioloca Inv. în Logig.

Între propunerii însemnăm a Dlui O. Man, ca să sprijinim materialicesce „Fóia școlastică,” care este călăuzul fie căru învățator, și care cu toate, că s'a dispus tuturor școlastice prin un cercular metropolitan a o prenumera și a o păstra în archiva școlii, nu se eșecută, deși s'ar putea eșecuta.

După aceste adunarea se închide.

Un participant.

Causa rutenilor greco-catolici din Careii-mare.

— Din diecesa de Oradea. —

După ce și cele mai necompetente organe de jurnalistică se ocupă cu atîta predilecție, în cât numai nepriceperea de cauză li-e mai supremă, cu cazul ivit în Careii-mare, cu prilejul complenirii parohiei gr. cat. rutene de acolo, să cade, ca și „Unirea” să se ocupe de ast fel de cas, să resfiră lumina adevărului.

Publicul cetitor este cunoscută, parte din gazetele noastre, parte din cele străine acțiunea rutenilor gr. cat. din Careii. Din gazetele străine înse durere, numai adevărul nu se pôte erua.

Îndată după mórtea lui Pazuchanics, fost preot rutean în Careii-mari, credincioșii ruteni au început acțiunea, de a să dismembra de cătră diecesa gr. cat. de Oradea-mare și a trece în diecesa muncaciului. Pretestul: frica de valahizare (?). Deja înmormîntarea lui Pazuchanics doreau să fie

impăinginiți, așa în cât nu pot vedea lucrurile în adevărata lor fire și colóre, și prin urmare nici nu le pot judeca după adevăr și dreptate.

Dar după adevăr și dreptate înșetoșează sufletele noastre, de când există omenimea. Pentru adevăr și dreptate și-au jertfit toate plăcerile vieții și chiar și libertatea și sângele cel mai bun, cel mai aleși fi și neamului omenesc.

Am păcătui deci în contra Creatorului preabun și preaînțelept, când am afirma, că adevărul și dreptatea nu se pôte afla nicăiri, căci am presupune, că Dumnezeu a sădit în noi un dor nestins după un lucru, ce nici odată nu se pôte ajunge în perfecțiunea sa. Trebuie prin urmare să se afle și adevărul și dreptatea nu în omeni, ci numai singur în Dumnezeu.

Totă ordinea socială și morală s'a susținut tot de una și se susține și astăzi prin aceia cari în toate acțiunile lor sînt conduși de principiul, că există o ființă infinită, atotșcintóre, ale cărei judecări sînt milă și adevăr, și dreptate în veac.

Înainte acestui judecător mare stă acum și Dr. I. Rațiu.

Dacă nimenea nu trage la îndoială, că iubirea deapropelui este un semn al iubirei de Dumnezeu, și că cu cât iubesc cineva mai tare pe deapropelui său, cu atîta dovedesc mai mare iubire față de Creator; dacă — mai departe — Mântuitorul lumii prin vêrsarea sângelui său pentru toți omenii ni-a dat pilda cea mai perfectă despre iubirea sa față cu Dumnezeu Tatăl și ne-a

învățat, că celui ce iubesc mult, mult i-se iertă, atunci trebuie să avem bună încredere, că Marele judecător nu va respinge de la sine pe servitorul său Dr. Ioan Rațiu, tocmai pentru dragostea ce acesta a arătat-o nu numai cătră cel de un sânge cu el, ci cătră un popor întreg, jertfindu-și pentru el cele mai prețioșe bunuri pămîntesci și prin acesta dând dovadă despre iubirea sa cea mare față cu Dumnezeu.

Dar dacă acest gând mângăitor străbate astăzi ființa noastră a celor ce ne-am adunat în jurul acestui sicriu, nu pot lăsa acesta ocaziune fără a pune întrebarea, că cu ce vom săi îmblânzi noi pe Dumnezeu, pe care atît de des l'am vătămât cu peccatele noastre nenumerate? Aș dora cu invidia și rênitatea noastră, isvorul atător certe, calumnii și prigoniri între cei din clasa cultă a poporului nostru? Aș dora cu poșta noastră de mărire deșartă, de plăceri trecătoare sensuale? Aș dora cu stórcerea și exploatarea bietului popor, pentru ca să avem cu ce ne mulțămii patimile rele și coperi cheltuelile unui lux nebun? Aș dora cu născocirea de defecte neesistente și cu esagerarea micilor scăderi în bărbații cari se espun pentru binele poporului românesc, pentru ca prin această apucătură să ascundem lașitatea noastră sau să motivăm neparticiparea noastră la acțiunile pentru înaintarea neamului nostru? Aș dora prin scandalul ce îl dăm încontinuu țărânilor noastre, când îl cercetăm așa de rar bisericile, îi respectăm așa de puțin obiceiurile bune și folositoare, și nu-i dăm nici un ajutor la susținerea instituțiilor ei culturale?

Ca ast fel de scăderi, păcate și viții prezentarea noastră înaintea Marelui-judecător trebuie să ne înșpăimînte. De aceea până când nu este târziu să ne întórcem la Dumnezeu și la virtuțile cele adevărate ale religiunii creștine, érá de la marele defunct Dr. Ioan Rațiu să luăm pildă de iubire de neam, de abnegațiune și de jertfă pentru fericirea lui.

Acesta ar fi cel mai frumos omaj, ce l'am aduce figurei mărețe, care ne părășesc și care pe când își ia prin graiul meu rămas bun de la soție, fice, rudeni, amici, soți de luptă, și de la toți cei de față, implórá binecuvîntarea înalt preasfîntitului arhiepiscop și metropolit Victor, care la dorința fêrbinte a familiei, nu și-a pregetat a îndeplini funcțiunea sacră a înmormîntării.

Primesce, Dómne, în lăcașurile sfinților tói sufletul fratelui nostru Dr. Ioan Rațiu.

Dr. Aug. Bunea.

cu concursul preotului rutean din Sătmăr. Nu s'a întâmplat, înse dar ei n'aș încetat a accentua, că nu le trebuie preot din dieceza Orădiș, ci din Muncaciului, mai mult că lor le trebuie preot născut rutean, dar care să își săvârșească funcțiunile în limba magiară, cum am zice: „fából vas karika.“ Făcuta-ă peregrinaje pe la cele două scaune episcopesci și în cât sînt desbinați în două partide, trebuie că aș cel puțin două pretențiuni. De la Oradea-mare s'a satisfăcut barem celei mai moderate, denumindu-li-se de preot un bărbat, carele e capace a funcționa în limba ruteană, ér cea maghiară o vorbește mai bine ca ori care alta. Demersurile Ilustrității Sale a Vicarului, ministrul de curte le-a aflat corecte. Poporul înse sedus și aștat de vre-o câți-va patrioții spulberați, în frunte cu ceva Somassi recte Pazuchanics, fratele fostului preot și-aș arătat cultura patriotică, până chiar în senipăturile comise asupra Archidiaconului, carele funcționa ca introducătorul noului preot.

Sătmărul era cunoscut până aci ca perdut pentru romanism, de aci pôte deveni și cuibul credincioșilor — necredincioși.

Simptómele timpului, când credincioșii adunați la introducerea noului preot, în loc de a intra și asculta serviciul divin în casa Domnului, să posteză în jurul bisericii și întónă hori profane lumesci.

Să scie adecă, că cantorul cu poporul din preună n'aș intrat în biserică la actul introducerii, ci aș rămas în cîntirim, întónând: „Isten áld meg“ . . . și „Hazádnak rendületlenül.“ Serviciul divin nu s'a celebrat, căci nici era cui, nici cu cine; dar nici s'ar fi putut de sgomotul de afară.

Fostul preot rutean din Carei, se pare că și-a jucat bine rolul. El, înainte ochilor Archidiaconului părților Sătmărene, a scint încuibă datine străine sufletesci, cu rezultat desastros întregel diecese și neamului românesc.

Cele două biserici gr. cat. română și ruteană din Carei-mari, sînt imediat una una lângă alta, nici macăr un gard nu le desparte una pe alta. Românii careieni sînt tocmai așa puțin români, ca și rutenii de limbă Ce rezultate pot avea ast fel de aberațiuni?! . . . Pe cum românii, așa și rutenii locuiesc, aceea parte a orașului, care și până astăzi să numesce: hajdu város.“ Totuși lumea la de bani bunl pretestul lor, că aș teamă de valahizare.

Jurnalistica magiară — jidovită, la informațiunile răuvoitoare alor câți-va resvrătorii, umple lumea, cu fantóma valahizării în dieceza gr. cat. de Oradea-mare. Un Vészi face politică națională și chestie de rangul prim din născocirile unor gâgâni, cari sub mantaua patriotismului ascund interesele lor egoistice particulare. Ca să se scie, étă ce fel de nume staș în fruntea gălășioșilor din Carei: Pazuchanics, Gorzó, Orosz Banda, alio ca magiari. Și ce e mai ridicol dintre aceștia vre-o trei cu aniș întregi nu pășiaș pragul sfintei biserice. Ne putem închipui rîvna interesării lor.

Biserica nennită e bătuită de nazarism, biserica unită, mare parte de patriotism, în cât se adeverește cînța unui septuagenar, frate de altar,; „pare a fi scăpat toți dracii

din iad. așa ni s'aș sporit, dușmanii vęduți și nevęduți.“

Rutenii din Carei, acum sub oblăduire întregel jurnalistică, a partidului opozițional din casa țării și a frunțașilor din comitetul pentru de a canonisa limba magiară, ca limbă liturgică, cer dismembrarea parohiei, la a Muncaciului. Ma Szabó Jenő, în „Alkatmány,“ le da statul nu mai puțin prudent, celor 44 parochii cu poporenipretinși magiari, ca să cêră de episcop gr. cat. la Oradea-mare de limbă respective naționalitate lor, adecă susținându-l pe acei credincioși de magiari, consecuenter episcop de limbă megiară. Ca și cum ar zice, cereți pe Drohobeczki. Și ce e mai ușor a crede de cât, că Szabó, cu vorba acest sfat le va fi dat careienilor, fiind și de ast fel, deja mai înainte adus în conbinațiune numele lui Drohobeczki cu frumoșă episcopie română de Oradea-mare. Ce să făuresce pentru noi, cine mai pôte scii?! . . .

Szabó Jenő și-a luat datele despre cele 44 parochii, cu credincioși magiari, în dieceza Orădiș-mari, din broșura, nu de mult apărută, a preotului rutean din Sătmăr Melles Emil, ér el spune, că și-a luat datele din conscrierea populară, efeptuită în 1901, de pe deceniul 1890—1900. Ei bine, dar cine nu scie, că conscrierile acelea sînt păcatele humbugului, de a arêta lumel, că în Ungaria azi mâne nici vorbă de noționalități.

Ei bine? noi scim, că nici unele, nici altele, n'aș basă reală, dar pe lângă tóte aceste, n'ar trebui să privim indiferenți cum ard casa vecinului, căci presă magiaro-jidană a făcut multă zarvă, pe cum cu broșura dlui Melles, — așa și cu cazul din Carei.

Astăzi cer rutenii careieni, mâne, cel din Acsád, mai apoi cel din Porcsalma dismembrarea și așa mai departe, și apoi deși nu avem în dieceza orădană 44 parochii rutene — acum — magiarizate, dar avem vre-o 15, când le vor aștă tóte, ce o să fie?!

Ordinariatele nóstre s'aș trezit târziu, a aplica în locurile espuse ómeni de poziție. Sîntem în ast fel de locuri mai pândiți de cât rëntăcioșii șesului, suspicioși la ori și ce mișcare de frunză. Și ce e mai ușor azi, de cât a alarma, atât poporul slab de credință, cum cam de regulă e cel din parochiile amintite de Melles, cât și opinia publică, care e represintată în jurnalistică, atât de lacomă în sensații și atât de veselă, când pôte face politică — pretinsă — națională și din cel mai bagatel lucr.

V. Ardelean.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Subscrisul imi împlinesc o plăcută datorință, când esprim pe această cale mulțumită publică Onorabilului Domn Augustin Pintea, contabil la institutul de credit și economi „Someșana“ în Dej, carele dimpreună cu Dómna soția Maria n. Nagy, a cumpărat pentru s. noastră biserică un Evangeliar nou cu litere latine, legat în piele, cu suma de 25 coróne, éră la fondul de premii al școlii gr. cat. Săplac întemeiat din contribuiri benevole, a contribuit cu suma de 9 coróne și 71 filerl. Notez aci, că Domnul Augustin

Pintea, este de origine din Săplac și este înguștit sprijinitor al cauzelor bisericesci și școlare. Dumnezeu îi respălătescă cu darurile sale ceresci faptele bune săvârșite pentru s. biserică și școlă. Săplac 9. Nov. 1902. Ioan Sonea, preot gr. cat.

Solri personale. Duminecă la 1¹/₂ d. a. Escel. Sa Mitropolitul Victor, a sosit în Sibiu. Însoțit de Rsmul Dr. Isid. Marcu, și protodiac. I. Br. Micu, spre a celebra la îngroparea nenitatului Dr. Ioan Rațiș. După indeplinirea îngropării, însoțit de Rsmul Dr. Aug. Bunea, a făcut o vizită comandantului de corp din Sibiu, caval. de Probst. Sara Escel. Sa Mitropolitul Meșianu, a invitat la cină pe Mitropolitul Victor, canonicul Dr. Aug. Bunea și Dr. Isidor Marcu, apoi Dr. Elie Dăianu, Niculae Togan, Arseniș Bunea, Aurel C. Domșa, Iuniu Br. Micu și Iacob Popa. Mai eraș invitați P. C. Sa Archimandritul Dr. Ilarion Pușcar și Dr. M. E. Cristea. În total 12 persoane. Cu trenul de 10¹/₂, Escel. Sa s'a reintors la reședință.

Din Archidieceșă. Aurel Fodor, preot în Panticéu, dist. Dêrgea, a fost numit paroch la Ascileu-mare în același district.

Masa studenților. În loc de cunună pe sicriul regretatului Dr. Ioan Rațiș, aș încurs următoarele sume: I. Br. Hodoșiu, 30 cor. David Radeș, 20 cor. I. F. Negruțiș, 10 cor. I. Moldovan, Ioan V. Rusu, Ioan Maior, prov. dom. Eugen Bian, câte 5 cor. S. P. Mateiș. Dr. Augustin Bunea, Dr. Isidor Marcu, Dr. E. Negruțiș, câte 3 cor. Georgiș Muntean, Ioan Fodor, G. Precup, câte 2 cor. I. German, N. Popescu, D. E. Domșa, Dr. Vasile Suciș. A. C. Domșa, Emil Sabo, Alesiu Pop, Ștefan Pop, A. n. Solomon, Nicolău Pop, P. Ungurean, Iacob Domșia, Șofron Stan, Teodor Onișor, Victor Muntean, Demetriș Radu, Oct. Prie, Aug. Coltor câte 1 cor. adecă: o sută șasesprezece coróne. Tot în favorul acestui fond aș mai colectat: Vasile Suciș, preot Cergăul-mic, cor. 5.90. Aurel Poruș, Dezmir, cor. 16.60. Dan. H. Coste, Chendrea, cor. 8.60. Ieron. Man, Băgău, cor. 12.20. Dem. Căliman, Ceavaș, cor. 7.

Contra duelului. O nouă ligă contra duelului s'a format la Viena. La adunarea de constituire a luat parte celea mai de frunte persoane din aristocrație, profesori de universitate, înalți funcționari ș. a. S'a constituit un juriu de onóre care va decide în chestiunile de onóre a le membrilor. Aceșta constituire cade chiar în un timp cu un nenorocit duel întimplat la Szombathely, cărnua i-a căduț jertfă un distins avocat.

„Drapelul“ ars. Ni-se comunică, că o societate de 3 oficii de husari din armata comună, staționați în Lugos, aș ars de ună-zi 2 esemplare din „Drapelul“ în cafenea „Corso.“ Un exemplar l'aș însuș în sabie și i-aș dat foc între sunetele „Marșului Rakoczy,“ strigând: „Pieră Români!“ Mulțumiși cu efectul obținut aș repetit spectacolul cu exemplarul cafenelei. „Drapelul“ ars a fost numărul cel mai recent, care conține necrologul lui Dr. I. Rațiș.

Necrolog. † Sabina Pop, inteligenta și blânda copilă a medicului nostru archidicesan Dr. Alesandru Pop, a repausat asară la órele 10, în frageda etate de 14 ani. Fie durerea ce o simțim pentru timpria ei trecere la cele eterne, o debilă mângăiere îndurerăților părinți.

Odihnescă în pace!

A V I S.

În prăvălia societății comerciale „CONSUM“ află imediată aplicație câte o calfă din bransa ferăriei, băcăniei și modei.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Alexandru Papiu Ilarian.

(27 Sept. 1828—23 Oct. 1877.)

(Continuare.*)

Tatăl lui Papiu în mai multe rânduri fu reflectat de cătră acesta, să nu se amestece în politica aceluia timp, ci să-și lase, pe tineri. Dar el nu se putea stăpâni, și se aruncă și el în valurile furibunde acelor mișcări politice.¹⁾ Entuziasmul său pentru libertate, egalitate și dreptate, și atitudinea sa națională îi causeră sfârșitul amintit deja. A plătit politica cu capul.

În timpul, cât tatăl lui Papiu fu prins în Turda, soția sa Ana n. Hodoșiu fu silită să părăsească Budiul. Îndată după prinderea lui, ea fugi din sat în sat cu cele două fice, până ce ajunse în comuna Târ de lângă Blaș, unde petrecu mai mult timp în familia preotului George Dragea. De aci merse mai departe la Mănărade, unde a stat la familia unui Sas, dar puțin timp, căci se reîntorse érași pe câmpie. Dar nu merse direct acasă, ci mai întâiu se opri în Săcalul-de-câmpie la pretorele Csatt, care a lertat-o și numai după aceea s'a reîntors la Budiul, unde înse toate le-a aflat devastate, așa, cât trebui să locuiescă în casa clopotarului.²⁾

Până când se petreceau acestea cu familia lui Papiu Ilarian, el era trecut dincolo în Muntenia, dimpreună cu mai mulți soți ai săi, parte ca să scape de persecutorii ce-l căuta în toate părțile, parte ca să se înțeleagă și cu frații săi din Muntenia asupra situațiunii politice.

Fuga lui și a soților săi în Muntenia fu împreună cu multe primejdii. Trecând munții, sub scutul întunerecului nopții, pe cum însuși spuse cumnatului său Vasile Pop, fost preot în Budiul-de-câmpie, era să cadă cu toții într-o prăpastie îngrozitoare; numai un pas doi de mai făcea, se risipia în abisul infernal dimpreună cu toți soții săi.³⁾ Bunul său geniu înse îl scapă de mărtașă sigură, și după multe peripeții pline de mari pericole, și după multă frică și grăză ajunse în Muntenia. Ce isprăvuri va mai fi făcut acolo, și cu ce rezultate se va fi sfătuit cu aleșii Muntenieni, nu se scie. Scapă înse cu viața, și se întări și mai tare în entuziasmul său național, vedând însuflețirea, cu care frații săi din Muntenia petreceau mișcările Românilor ardeleni.

În Muntenia a stat până prin luna lui Septembrie a aceluia an, când s'a reîntors éra, cu cei alalți ardeleni, între cari și Ioan Axente Sever, ca să participe la a treia adunare națională de la Blaș.⁴⁾

E de însemnat, că după ce dieta de la Cluș a proclamat uniunea Transilvaniei cu Ungaria, atât Ungurii, cât și Secuții începură să-și alegă deputați pentru dieta de la Pesta. Vedând acestea Românil, ei încă se adunară în toate părțile și protestară de

noii contra uniunii. Ast fel de congrese naționale ținură Românil în lunile Iulie, August și Septembrie în Năsăud, Orlat și Blaș.¹⁾

La a treia adunare națională de la Blaș, ținută în 16 și urm. zile din Sept., Românil s'au adunat înarmați. În adunarea acesta ei au organizat Transilvania milităresce împărțindu-o în prefecturi și tribunale militare, apoi au numit prefecti și tribunali și au ales un nou comitet național, numit comitet de pacificațiune.²⁾

În comitetul de pacificațiune, instituit în locul celui vechiu desființat de guvernul Transilvaniei încă în luna lui Maiu, a fost ales și Papiu Ilarian, și încă în calitate de secretar și archivar.³⁾

Nu mult după acesta începură luptele pentru libertate, lupte în cari nu mai puțin de cât 40.000 Români își perdură viața pentru idealul național. Papiu în aceste lupte n'a luat parte activă. Dar cu ocaziunea organizării provisorie a fost instituit de pretore în cercul Blașului, „în care post între altele s'a îngrijit în luna Ianuarie 1849 de încortelarea și provisionarea brigădei Losena în Obreja și Bucerdea.“⁴⁾

Prin urmare activitatea lui în 1848 și 1849 a fost numai politică și administrativă, și nu cuprinde în sine și fapte de pe câmpul de luptă.

După încetarea luptelor sângeroase urmă pacificațiunea, „restabilită de forța armelor“. Atunci și Papiu fu înbiat cu oficiu din partea guvernului, dar el n'a primit, și nici pe mamă sa n'a lăsat-o să primescă pensiuine, respective remunerațiune;⁵⁾ cu toate că în timpul revoluțiunii perdându-și averea remase în lipsă cu atât mai simțită, că nu era numai singură, ci trebuia să se mai îngrijescă încă și de cele două fice mai mici Ana și Cornelia.

Idealul său național era cu mult mai mare, păreriile Românilor cu mult mai simțite, de cât ca guvernul să le potă remunera cu o funcțiune, sau cu o pensiuine. Altă răsplată aștepta el, răsplată pentru neam: libertate și drepturi naționale. Plin de disgust și desilusionat idealistul Papiu refuză deci ofertul guvernului, atât pentru persoana sa, cât și pentru a mamei sale, și se hotări să plece în străinătate, ca să se perfecționeze mai departe în studiile sale iuridice, neîndestulit fiind cu celea făcute la facultatea de drepturi din Cluș, și la tabla regescă din Murăș-Oșorhei.

S'a hotărit și a făcut.

În toamna anului 1849, după o scurtă petrecere la casa părintescă, plecă la Viena dimpreună cu verul său Iosif Hodoșiu și cu fostul său profesor Simeon Bărnuțiu. Aci Papiu a stat până la 1852, dezvoltând o deosebită activitate. Nu afirmăm fără basă, ci întărim cele zise cu cele două volume din „Istoria Românilor în Dacia-superiōră“, care nu numai unui tiner de 23—24 de ani, cum era el atunci, dar în genere ori cărnul scriitor probat încă l-ar face onore.

¹⁾ Al. Papiu Ilarian, Independența constituțională a Transilvaniei. Iași 1861. part. II. pag. 34.

²⁾ Papiu, ibidem, pag. 34.

³⁾ Ios. Vulcan, Panteonul Român. Vol. I. p. 127.

⁴⁾ Epistola lui Ioan Axente Sever către prof. Dr. Ioan Rațiu, din 8 Nov. 1902.

⁵⁾ Comunicat de soru-sa Carolina.

Și dacă ne gândim, că această voluminoasă și valoroasă operă istorică și iconă fidelă a evenimentelor contimporane o-a scris pe lângă ocupațiunile sale de student în drepturi, atunci zelul său ni-se infățișează încă și mai mare.

Papiu deci nu e un simplu student universitar; un comun „ascultător de drepturi“ („Rechtshörer“) din Theresianul Vienei imperiale, care mai mult ori mai puțin regulat împlinesce datorințele de universitar, frecuentând prelegerile și studiând lucrurile, și apoi hai să ne petrecem!

Nu. Papiu nu e un ast fel de tiner, care trăiesce mai mult anilor fără de griji și se îmbuibă în fel și fel de distracții alese și ciudate din viața capitalei.

Este un adevărat tiner-bătrân, pe care îl interesază sôrtea neamului său și inspiră momentele de glorie și îl întristeză zilele de vecnică urgie din cartea gintei sale.

Acum se adăncesce în trecut, acum îl preocupă presintele, acum să rătăcesce în viitorul necunoscut, care ori și cum să fie, totuși el și-l închipuiesce în colorii aurii și așteptă de la el, ceea ce nu s'a dat presintelui, și așteptă mai mult pôte de cât era posibil.

Etă gândurile, ce frământau mintea și inima lui Papiu, a juristului din Viena, trecut abia peste 20 de ani. Și mânat de aceste acuși sublime, acuși triste, acuși sfâșietore gânduri, se nasce în sufletul său ideea măreță, să scrie istoria neamului său, cu deosebire să eternizeze memoria evenimentelor de la 1848—9.

Lucrul începe, și până în anul 1851 e gata și scos la lumină volumul prim, și până în anul următor e dat publicității și al doilea volum din „Istoria Românilor“.

Din epistolele sale de care dispunem, reieșă, că Papiu a stat în legătură cu mai multe persoane distinse în viața noastră culturală, literară și politică, cu scop de a-și câștiga informațiuni sigure și detaiate privitoare la chestiunile tractate de el. Cel mai mare serviciu înse i-l'a adus verul său Iosif Hodoșiu, care de timpuriu deveni cel mai intim amic și consfătuitor al său. Iosif Hodoșiu l'a ajutat mai mult, ca ori și care altul, la compunerea Istoriei sale, prin adunarea și copiarea documentelor de lipsă.¹⁾

În ce privește Istoria sa mai de aproape, ne vom respica mai târziu, la locul său, și în măsura cuvenită. De data acesta mai observăm numai atât, că studentul și scriitorul Papiu în același timp se ocupa cu toate chestiunile ce interesau onorea și ambițiunea Românilor ardeleni, lucru ce-l putem dovedi érași mai pe sus de ori ce îndoială. Sub raportul acesta trebuie să ne provocăm la o epistolă a sa din 28 Septembrie 1850 îndreptată din Viena către nemuritorul George Barițiu, din incidentul decorațiunilor împărătesci, date unui însemnat număr de Români ardeleni, drept distincțiune pentru merite câștigate în anii de tristă aducere aminte 1848—9.

(Va urma.)

Prof. Dr. Ioan Rațiu.

* În Nr. 49, tipărit în absența autorului, în colona 1-ă, alineatul 5, s'a strecurat o regretabilă erōre de stil, care este a se corege în modul următor: În aceea adunare națiunea română s'a proclamat și s'a declarat, prin jurămint, de sine stătătoare, și a protestat solemn contra uniunii.

¹⁾ Comunicat de soru-sa Carolina.

²⁾ Comunicat de aceeași.

³⁾ Comunicat de aceeași.

⁴⁾ Epistola lui Ioan Axente Sever către prof. Dr. Ioan Rațiu, din 8 Nov. 1902.

¹⁾ „Observatorul“ din 1880 Nr. 97. p. 390.

CRUMIRUL

sau

călăuzul prin deșert

de K. May.

(Continuare.)

După aceea i-am povestit tot ce mi-a istorisit șeicul. El era plin de bucurie și rdea, în cât dinții săi mari și galbeni se vedeau în continuu. Cu toate însușirile sale particulare, el era un vânător curajos. În Ceylon am vânat cu el elefanții, în India tigrii, și Percy s'a dovedit în toate situațiile cele mai periculoase ca un bărbat curajos și țintaș sigur.

Șeicul veni la noi și ne conduse afară la marginea satului, unde chiar adună animalele imprăsciate. Aci încă era grămadă multă iarbă uscată, pentru a spăria prin foc pe sugrumătorii tarmelor. Terenul era plan și liber de stânci.

„Tot de una ați sortit în trei grupe animalele?” întrebai eu pe șeic.

„Da.”

„Dacă vrem să pușcăm pe Abu 'l Afrid și pe Sihdi-es-salassali, atunci trebuie să faci ce-ți voi spune eu.”

„Te voi asculta.”

„Mai întâiu vei așeza caii de-a lungul satului într-o linie lungă, apoi vacile, după aceea cămilele și în urmă oile. Locul, pe care odihnesc animalele să formeze un trei-unghiu. O latură a acestui trei-unghiu vine în atingere cu satul, în celelalte laturi formează un vîrf ascuțit, în direcțiune opusă satului. Ambe aceste două laturi vor fi compuse numai din oi; celelalte animale vin mai înăuntru, de ore ce sînt mai de preț. În centrul trei-unghiului se va aprinde un singur foc mare, care luminează locul întreg.”

„Dar unde vor sta păzitorii?”

„La mijloc între turme. Ei se pot așeza ast fel, în cât să nu potă fi ajunși de „domnul cutremurului de pămînt.” Eu și emirul acesta înse vom sta afară, fie care la o latură a trei-unghiului. Păzitorilor le vei spune, că nu le este permis a pușca, numai în cas, dacă ar fi atacați ei înșiși.”

„Domnule, planul tău este bun; el este înțelept, ca planul unui beliduce.”

Se înțelege, că acest plan era foarte avantajos pentru ei și beduinii. Turmele erau scutite de o parte prin corturi, în celelalte două laturi prin mine și prin englez. Arabii puteau fi tare îndestuliți, că noi luam asupra noastră întreg pericolul.

Când ne-am reîntors în sat, toți se uitați cu mirare la noi. Acești oameni nu-și puteau închipui, cum doi bărbați au curajul să stele singuri față cu leul și cu o panteră neagră. Când trecurăm pe lângă crumir, observăm la dînsul o căutătură batjocoritoare și răutăcioasă, ce o arunca asupra noastră. Pote că el spera, ca prin Abu 'l Afrid sau prin el-Areth să fie mîntuit de doi inimiți periculoși.

Șeicul voia să mă conducă la cortul său cel mare, care se afla lângă acela, în care am fost eu la femeii. Achmed-es-Sallah mă opri.

„Sihdi, tu vrei într'adevăr să omori pantera și leul?” întrebă el îngrijat.

„Da.”

„O, sihdi, eu știu, că în Algeria tu ai omorît deja animale de acestea; știu și aceea, că în țara cafrilor ai pușcat mai mulți lei; la noi înse „regele tunetului” este altcum de cât în țări străine, aci trebuie să-l nimerescă multe glonțe, ca să moră. În pantera este și mai blăstemată; corpul ei are o mie de vieți, sufletul ei este concrescut din o mie de dracl, dinții ei sînt în stare să rodă fierul și ghiarile ei sînt irezistibile, ca ale unui bălaur. Rămâi aci; nu merge afară!”

„Ceea ce am promis, trebuie să împlinesc.”

„Atunci ia-mă cu tine, o, sihdi!”

„Tu nu-mi vei folosi nimic, fără numai strica îmi poți.”

„Atunci mă voi ruga lui Allah și profetului, să orbescă ochii panterei și ai leului, ca ei să meargă pe alte căi.”

El se depărta întristat. Când voiam să trec pe dinaintea cortului femeiesc, auzii o voce lină strigând: „Emiri!”

Am intrat înăuntru. Ghumeilah era singură.

„Domnule, tu vrei să te lupți cu leul?” întrebă ea cu frică.

„Da.”

„Și cu pantera?”

„Da.”

„Allah illa Allah! Nu face lucrul acesta!”

„Pentru ce?”

„Vei muri!”

În vorbele ei vibrătoare se arăta o îngrijare cu adevărat serioasă și sinceră. I-am prins mâna-i mică, brună.

„Te temi pentru mine Ghumeilah?”

„Foarte mult!”

O îmbrățișai ușor.

„N'avea grija! Nu mă tem de el-Areth.”

„Eu înse mă tem de el. N'ai zis tu, că ești fratele meu?”

„Acela și sum.”

„Pentru ce voesci atunci să mă întristezi prin mörtea ta?”

„Te-ai supăra, dacă aș muri?”

Ea nu răspunse, ci își razimă și mai tare capul pe umărul meu. Un simțemînt cîndat, străin mă cuprinsese. Această fată era unica ființă între Meșeerii, carea într'adevăr simpatiza cu mine. Am prins-o de bărbie, i-am ridicat fața în sus și am sărutat-o pe buzele ei calde.

„Allah să te binecuvinte, tu, roasă de la Aïun, pentru vorbele tale pretinesti! Dar nu sei tu, că sörtea omului stă scrisă în carte? Eu m'am luptat deja de multe ori cu el-Areth, și tot de una am rămas învingător; așa va fi și astăzi.”

„Domnule, gura mea este tăcută, sufletul meu înse tremură pentru tine. Întorce-te ărași, căci altcum Ghumeilah va plânge mult după tine!”

Am plecat. Acest copil al naturii proceda curat după înboldul inimii sale; ea nu presimțta, că purtarea ei ar pute fi considerată ca „necorectă.” Dacă aș fi fost eu beduin, tare ușor se pute întâmpla, ca ea să fi devenit Mohallaha mea.

Când am intrat în cortul șeicului, am aflat pe soția acestuia ocupată cu pregătirea cînei. Acestei împrejurări aveam să mulțumesc, că am aflat pe Ghumeilah singură. După cină ieșirăm ărași afară și ocuparăm loc lângă un foc, ce fu aprins în mijlocul satului. Aci își petreceau bine, că Achmed-es-Sallah încă era de față și povestia despre păteniile noastre. Ne făcură loc cu multă cinste și mă delectară cu un joc pantomimic, reprezentat prin câți-va beduini îmbrăcați în haine femeiești. După aceea se eparară tot soiul de aventuri de vânătoare și când, către miezul nopții, eu și englezul ne ridicarăm, ne asigurară cu toții, că nici unul nu va dormi.

Asta o credeam foarte bucuros; îi aștepta döră un eveniment, de care ei încă n'au mai pățit nici odată. Am luat la mine numai pușca cea cu două țevi și pumnalul; celelalte arme, pe cum și calul meu, le-am dat în grija lui Achmed. Englezul de asemenea își luă pușca și cuțitul.

„De care latură vrei să mergi D-ta, sir?” mă întrebă el.

„Vrei să tragem la sorți?”

„Da.”

„Atunci întorce-te cu spatele către mine! Eu voi ținea cuțitul ast fel, că mănunchiul arată la dreapta și tăișul la stînga, ori invers. Ce alegi?”

„Tăișul.”

„Privesce încoco; el arată spre dreapta, așa dar d-ta mergi la dreapta. Mai întâi înse vom face o revistă.”

Cu pușcile pe umăr noi pășirăm printre corturi și ieșirăm afară la locul de odihnă al animalelor. Dispozițiunile mele au fost urmate întocmai. În mijloc ardea un foc mare, care lumina bine turmele din apropiere, pe când grupele mai depărtate zăceau învălitate în umbre fantastice. Cei șapte păzitori ședeau în apropiere imediată lângă foc, unde acești eroi se simțiau mai siguri ca ori și unde. Câinii încă erau lângă dînsii, așa, că ast fel turma cea mare a animalelor era încredințată singur numai pazii noastre. Acum ne despărțirăm; englezul merse la dreapta și eu la stînga. Încă nu era timpul să așteptăm nici leul, nici pantera; ast fel eu mersei fără grijă de-a lungul laturei mele, spre a vedea dacă animalele stau la oaltă. Din fericire aceste deja din instinct se îmbulziau în apropierea focului. Cămilele și vacile în mijlocul trei-unghiului zăceau liniștite, rumegând, în oile, cari ocupau laturile esteriore mai periculoase, s'au îmbulzit așa de tare către oaltă, ca și când ele ar fi aușit deja vöcea puternicului lor inimic.

Era lună nouă; numai stelele luminau pe cer; cu toate acestea, când am ajuns la vîrfurile trei-unghiului, unde se sfîrșia revierul meu, am putut observa pe englez, carele ca și mine era ocupat cu vizitarea liniei sale de pază. Amendoii ne-am desbrăcat de burusele și turbanele cele albe, lăsându-le în sat, ca să nu atragem asupra noastră ochii periculoșelor fiară.

(Va urma.)

Economie.

Împărtașiri din grădinărit și economie.

(De Wilhelm Mühle din Timișoara.)

Lăcrămioare—iarna.

Lăcrămioarele, favoritele lumii întregi — (Convallaria majalis maior) se pot procura numai pe la sfârșitul lui Nov. sau în Dec., după ce a intrat înghețul. Grădinarii, cărora le stă la dispoziție case de flori, au diferite metode spre a le aduce la înflorire. Îndată după procurare se așază în nisip și se udă bine. În contra înghețului se apără prin oblojire cu paie sau alt ceva. De aci se scot după trebuință și se așază în oluri 10—15 bucăți, în lădi 50—200 bucăți. În care să pune pământ comun sau mușchi cu pământ și numai de cât se duc într'un loc întunecos și cald până la o temperatură de 24—30° R. Mugurii se coper cu mușchi de 5—6 cm. grosime și se udă tare. Îndată ce au crescut și se ivesc mugurii de flori, li-se lasă puțină lumină, apoi din ce în ce mai multă, până ce să desvôltă deplin, când li-se subtrage căldura, pentru ca înflorirea să dureze mai îndelungat.

Privații, cari n'au case de flori, pot întrebuința pentru lăcrămioare oluri sau lădițe de țigări, în fundul cărora se fac mai multe găuri, cam de grosimea unui deget într'o ast fel de lădiță se pot pune 25—40 bucăți, apoi peste ele și în jurul lor se pune mușchiu, ce trebuie ținut în continuu umed și zilnic se udă de mai multe ori cu apă domolă de 24—30° R. Ast fel pachetat se pune peste un pleu, ce e plin cu apă și cu totul se așază pe un cuptor și se grijește, ca în continuu să fie umed; după 3 săptămâni înfloresc și îmbracă totă lădița, apoi se pun pe masă ori pe ferăstră, formând un ornament prețios și plăcut în casă. Lăcrămioarele din capul de bună speranță. (*Freesia odorata refracta*). Lăcrămioarele din capul de bună speranță sînt în timpul din urmă cel mai frumos import de cepe de flori. Ori cine, fie laic sau specialist, care a cultivat aceste flori, le-a îndrăgit, pentru că cultura lor ușoară, înflorirea și parfumul lor encheritor este unic în felul lor. Ele se plantază în pământ — cum s'a zis — 5, 6 până în 8 cepe într'un ol de mijloc și se țin într'un loc liber, nu prea umbros, până când vin nopțile cele reci, atunci se aduc într'o ferăstră luminosă cu o temperatură mijlocie, — nu le place nici răcoala, nici căldura, mai potrivită le este temperatura de 8—10° R. — sau apoi între ferestre. Dacă cepele se plantază în Iulie, înfloresc pe la Crăciun; ele recer 5 luni până la înflorire. Deci conform acestui timp se pot și planta, mai bine înse din Iulie până în Decembrie. După înflorire se udă din ce în ce mai puțin, er mai târziu nu se mai udă, ca pe încetul să se svînte cepele bine, când prin Iulie se plantază érași.

Cele mai mari din tubercule nu sînt mai mari ca o alună, dar sînt și așa de mici ca un grăunț de grâu, aceste încă înfloresc frumos, numai mai slăbuț.

Bibliografie.

A apărut:

Călindarul poporului pe anul 1903 anul XVIII. Sibiu, editura „Tipografiei,” 148 pag. plus inseratele, prețul 40 bani. Are parte literară bogată și multe ilustrații originale și străine. Însămnam aici: Avram Iancu, Episc. Pavel, Morm. lui Bărnău, Victor Vlad Delamaria, Alfonso regele Spaniei. Apoi poesii, anecdote, povestiri etc.

P. Dulfu: *Euripide, Ifigenia în Aulida și Taurida*, traducere în versuri. București 1903 prețul 3 Lei. Traducerea acestei drame grecesci, a apărut în românește înainte cu 12 ani; ediția asta nouă e prelucrată și îngrijită mult de autor, atât în ce privește limba, cât și versificația românească. La sfârșit autorul dă multe note explicative.

Bănățanul: *Deprinderi păgubitoare*, sfaturi și învățături seria primă. Edițiune îngrijită din însărcinarea despărț. Lugos al Asociațiunii și cu consimțământul autorului de Dr. Valeriu Branice. Lugos 1902. prețul 30 bani. Asta e a două broșură interesantă, pe care desp. Lugos al Asociațiunii o publică pentru cultivarea poporului. Aceste prețioase sfaturi și învățături au apărut mai întâi în foia „Drapelul” și ele se ocupă cu vindecarea multor defecte ce există printre poporul din Banat. Pot fi înse cu succes cetite și de către țaranii noștri, căci și pe la noi sînt o mulțime, cari sufer de boalele pomenite aci.

Adjutus secundus: *Catechism catolic* pentru școlile superioare, prelucrat după scrierile lui Spirago. Prețul 2 corone Satmar 1903.

„Luceafărul” numărul 9—10 cu următorul sumar: Mateiu Corvinul, de I. Lupas; Împăcare, poezie, de Elena din Ardeal; Literatură populară, de Emil V. Degan; Un dor ascuns, poezie, de Sandu; Studente, de Simin; Satul meu, de Tullius; Povestii pentru Ninon, de Emil Zola; Câteva contribuiri la biografia lui Andrei Murășan, de O. C. Tăslăuanu; Un cântec, de V. E. Moldovan; Adam Smith (urmare); Căsătorii de probă, de Dr. Iosif Siegescu; Expoziția industrială din Sibiu, de Nicolae Otavă; Octavian Papp, de L.; Cronică, bibliografie etc. Redacția și adm., Budapesta, strada Vörösmarty 60. Prețul 10 cor. pe an.

Iuliu Birou: *Carte de compunere pentru școlile populare*. Cursul II, pentru bienii III, clasa V. și VI. element. Lugos 1902, prețul 1 cor. Tot de acest autor au apărut cursul I. cu 50 bani și cursul II. cu 1 cor. A se adresa la autor Nagy-Tikvány, p. Kákova.

Prof. Dr. Ioan Rațiu: *Poesia idilică*. Studiu. Blaș 1901. Prețul 1 cor.

Prof. Dr. Ioan Rațiu: *Viața și operele lui Andrei Murășan*. Studiu istoric-literar. Blaș 1900. Prețul 2 cor.

Dr. Ambrosiu Chetianu: *Geografie pentru clase II gimnastală și reală, partea II. Europa, Asia și Africa*, Blaș 1902 pag. 68 prețul 1 cor. Manual pregătit după cel mai nou plan ministerial.

N. Piltia: *Curs sistematic de gramatica limbii române*. Intocmit de Nicolae Sulica, prof. gimn. Partea I. Etimologia, Brașov 1902. prețul 1 cor. 80 bani. Se poate procura de la librăria Zeidner, în a cărei editură a apărut.

Trilogia lui Munkácsy.

La întrebările sosite de la mai mulți cetitori răspundem aci:

Copile „trilogiei,” despre cari am spus, că se află la firma Egyházy din Pesta, sînt reproduceri, executate în forma acnarelor, la institutul artistic Lemerier din Paris. Aceste reproducțiuni, sînt executate așa de artistic, așa de minunat și de perfect, că se pot enumera între lucrările cele mai de-sevîrșite pe acest teren. Mărimă fie căreia înțelegându-se și marginea albă din jur, e de 105 cm. lățime și 75 cm. înălțime. „Christos înainte lui Pilat” și „Golgota” se află și în edițiunii populare de mărimea 74×58 cm. Tablourile acestea au apărut în editura firmei Dr. Edm. Roheim & Comp. din München și se pot procura prin firma Egyházy din Pesta sau prin Tipografia noastră și în rate lunare sau cuartale, și anume ediția mare în rame de 10¹/₂ cm. late, și frumos aurite cu 60 de marce, cealaltă mai mică cu 40 marce, rata lunară va fi de 4 respective 2 corone. Când comanda se face prin Tipografia noastră să se alătore și o marcă de 10 bani.

Pesta „Unirii”.

Iob. Nu credem să intereseze pe cetitorii noștri, e ceva prea depărtat, dar vom mai vedea.

M. se. Pentru numărul acesta e prea târziu

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

Comunicarea trenurilor prin gara Küküllöszög—Blaș.

(Valabil din 1 Mai 1902.)

Sosesc			Plécă		
1. De către Teiuș:			1. Cătră Teiuș:		
Tren accelerat,	9:04	dim.	Tren mixt,	12:55	d. a.
„ mixt,	2:19	d. a.	„ accelerat,	7:35	sara
„ personal,	1:02	nóptea	„ personal,	2:28	nóptea
2. De către Copșa:			2. Cătră Copșa:		
Tren mixt,	12:53	d. a.	Tren accelerat,	9:05	dim.
„ accelerat,	7:34	sara	„ mixt,	2:21	d. a.
„ personal,	2:26	nóptea	„ personal,	1:07	nóptea
3. De către Săvárád:			3. Cătră Săvárád:		
Tren personal,	8:48	dim.	Tren mixt,	3:25	nóptea
„ mixt,	6:50	sara	Tren personal,	2:48	d. a.